

O „INTERESOWNYM I”. SPOSOBY ZMIĘKCZANIA SPÓŁGŁOSEK

RENATA
PASYMOWSKA

SCENARIUSZ LEKCJI

Program edukacji wczesnoszkolnej w szkole podstawowej

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty.

WARSZAWA 2019

Redakcja merytoryczna – Agnieszka Karczewska-Gzik
Recenzja merytoryczna – mgr Maria Ferenc
mgr Jadwiga Iwanowska
Agnieszka Ratajczak-Mucharska
mgr Urszula Borowska

Redakcja językowa i korekta – Editio

Projekt graficzny i projekt okładki – Editio

Skład i redakcja techniczna – Editio

Warszawa 2019
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Czas trwania zajęć:

2 godz. lekcyjne.

Temat:

O „interesownym i”. Sposoby zmiękczenia spółgłosek.

Cele główne:

- uświadomienie uczniom dwojakiemu sposobu zmiękczenia spółgłosek,
- doskonalenie analizy słuchowo-wzrokowej sylab,
- kojarzenie opowieści z zasadami ortograficznymi,
- wdrażanie do samokontroli podczas pisania z pamięci.

Cele operacyjne – uczeń:

- identyfikuje głoski w sylabach, różnicuje spółgłoski i samogłoski, określa miejsce występowania spółgłoski miękkiej, zapamiętuje informacje i wykorzystuje je w pracy samodzielnej, pracuje z tekstem i wskazuje konkretny rodzaj zmiękczenia, uzupełnia tekst z lukami, dokonuje wyboru, pisze z pamięci, sprawdza poprawność zapisu.

Metody:

drama narracyjna, metody szybkiego uczenia się, praktyczne, wizualizacja, pracy we współpracy, analiza tekstu.

Formy pracy:

zbiorowa, grupowa, w parach, indywidualna.

Środki dydaktyczne:

komputer i projektor, prezentacja makiety Literkowa, wyrazy z luką, teksty z podręcznika.

Przebieg zajęć:

1. **Zapoznanie z tematem i celami zajęć, określenie NaCoBeZU** – podział wyrazów na sylaby, słuchowe rozpoznawanie spółgłosek miękkich, rozróżnianie samogłosek i spółgłosek, wykorzystanie zdobytych wiadomości w praktyce.
2. **Przypomnienie samogłosek i spółgłosek.** Wirtualny spacer po Literkowie. Wykorzystanie prezentacji multimedialnej do przypomnienia osiedli.
3. **Zabawa ze śpiewem** – wyśpiewanie samogłosek „a”, „e”, „o”, „u”, „ó”, „y”, „i”, „ą”, „ę” na znaną melodię.
4. **Rozmowa z Sylabą.** Wykonanie szeregu doświadczeń w dzieleniu wyrazów na sylaby i sprawdzanie, które z liter w Literkowie mają moc tworzenia tego podziału.

5. **Wysłuchanie opowieści o „interesownym i”**. „Literka »i« miała o sobie dość duże mniemanie i zgłosiła swój problem **Burmistrzowi** Literkowa. Udowodniła, że oprócz mocy tworzenia sylab kryje się w niej coś niezwykłego. Odczuła, że kiedy stoi przy spółgłoskach, wszystkie one mięknią i w związku z tym powinna cieszyć się większymi przywilejami niż jej sąsiadki. **Burmistrz** dokładnie zbadał sprawę i wydał werdykt: za to, że literka »i« ma zbyt duże wymagania, raz będzie pełniła podwójną rolę w sylabie, czyli zmiękczy spółgłoskę oraz stworzy zgłoskę (np. wyraz zi—ma zawiera 4 głoski i 4 litery), a raz jej dźwięk zniknie, stanie się częścią miękkiej głoski, a rolę tworzenia sylaby przejmie inna samogłoska (np. wyraz cio—cia zawiera 4 głoski i 6 liter)”.
6. **Badanie wyrazów pod nadzorem Sylaby**. Uczniowie pracują w grupach, by sprawdzić, czy wyrok **Burmistrza** się sprawdził. Dzielą wyrazy na sylaby, malują na czerwono samogłoskę odpowiedzialną za ich powstanie. Po wykonanym zadaniu dzielą się spostrzeżeniami. Podkreślają podwójną rolę „i” w sylabach – „zmiękczacza” i „sylabotwórcy”.
7. **Spotkanie z Literuszką, która zdradza kolejny sekret dotyczący spółgłosek miękkich**. **Literuszka** opowiada o tym, że istnieją spółgłoski zmiękczone przez kreskę. Ich miękkość trwa krótko i należy wypowiedzieć je szybko. Nie mają takiej mocy jak te zmiękczone przez „i”, dlatego zazdroszczą brzmienia samogłoskom i nigdy nie pozwolą, by po nich wystąpiły. Postawiły nawet po swojej stronie ulicy znak zakazu dla samogłosek. Jest ich tylko kilka: „ś”, „ń”, „ź”, „ć”, „dź” i zawsze po nich pojawi się spółgłoska albo będą na końcu.
8. **Sprawdzenie wiadomości**. Uczniowie pracują w parach i wspólnie szukają w dowolnym tekście spółgłosek zmiękczonej przez kreskę, by potwierdzić regułę. Zapisują na kartkach odszukane wyrazy i wieszają je na tablicy.
9. **Wirtualny spacer po Literkowie**. Ponowne korzystanie z prezentacji projektu miasteczka Literkowo, by obejrzeć ulicę Spółgłosek Miękkich (opis w programie). Zwrócenie uwagi na znaki stojące po obu stronach ulicy: zakazu i pierwszeństwa. Kiedy „i” zmiękcza spółgłoski, chętnie łączą się z nim samogłoski.
10. **Praca w zespołach**. Uzupelnianie wyrazów z luką. Należy wstawić spółgłoskę zmiękczonej przez i lub przez kreskę. Porównanie wyników prac zespołów.
11. **Wysłuchanie, o jaką miękkość chodzi**. Uczniowie reagują na słowo lub zdanie, np. „Tu jest jeden koń”. Za pomocą gestów wskazują, jaki to rodzaj zmiękczenia – przez „i” czy przez kreskę. To pierwsze symbolizują pary, a to drugie wzniesiona do góry ręka z dłonią na skos.
12. **Pisanie z pamięci zdań utrwalających wiadomości na temat zmiękczeń**. Sprawdzenie prac przez kolegę z ławki przed oddaniem nauczycielowi.
13. **Podsumowanie zajęć i ocena**. Uczniowie opowiadają swojemu partnerowi, czego się nauczyli, po czym następuje zmiana. Dokonują koleżeńskej oceny zdań napisanych z pamięci. W przypadku dzieci ze SPE doceniamy drobne sukcesy.

Komentarz metodyczny

Ważne, by dzieci odwoływały się do tych historii za każdym razem, gdy spotkają wyraz ze spółgłoską miękką. Dla dzieci ze SPE będzie to rodzaj wielokrotnego powracania do źródeł wiedzy. Dużym ułatwieniem w poprawnym zapisie będzie podział wyrazów na sylaby i określenie litery zgłoskotwórczej. Ważny jest trening umiejętności.